

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Міжнародне та європейське право»

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 1 вересня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання
6. Система оцінювання навчальної дисципліни
7. Політика навчальної дисципліни
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Теорія держави і права
Викладач (-і)	Книш Віталій Васильович
Контактний телефон викладача	+38 (0342) 596134 +38 (068) 8546816
Е-mail викладача	vitaliy.knysh@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	9 кредитів ЄКТС, 270 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=88&id_cou=66
Консультації	<p>Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kkmtap.pnu.edu.ua/%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d0%ba%d0%b8-%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%86%d0%b5%d1%81%d1%83/</p> <p>Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується погодження планів та змісту наукових робіт, індивідуальних науково-дослідних завдань.</p>
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення є система сучасних теоретичних знань про загальні закономірності виникнення, функціонування та розвитку держави і права (державно-правової дійсності), найбільш загальні генетичні, атрибутивні, структурно-субстанційні та функціональні властивості державно-правових явищ.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наукознавчі питання теорії держави і права. Теорія держави. 2. Загальне вчення про право. 3. Формування та будова права. 4. Дія права. Правова система. <p>На сучасному етапі розвитку суспільства теорія держави і права виступає фундаментальною юридичною наукою, яка дає змогу вивчити основні юридичні категорії, на основі яких у подальшому отримуються правові знання у межах галузевих та прикладних юридичних наук.</p> <p>Теорія держави і права є також юридичною дисципліною, яка сприяє формуванню системного розуміння сутнісних та функціональних особливостей права як особливого регулятора суспільних відносин, а також</p>	

його взаємозв'язків з іншими соціальними регуляторами.

Основними джерелами теорії держави і права виступають Конституція України, Закони: «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державну службу», «Про місцеве самоврядування в Україні» ряд інших законів (в тому числі кодифікованих) і підзаконних актів, а також наукова та навчальна література з окремих тем.

Теорія держави і права пов'язана із загальними закономірностями формування, розвитку та функціонування держави і права, які є предметом її вивчення.

Даний навчальний курс має велике значення для підготовки фахівців юридичних спеціальностей, оскільки надає необхідні правові основи та навички аналізу та застосування нормативно-правових актів у юридичній діяльності, без яких неможливе повноцінне засвоєння знань механізму правового регулювання.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Теорія держави і права» є оволодіння системою сучасних теоретичних знань про загальні закономірності виникнення, функціонування та розвитку держави і права (державно-правової дійсності), найбільш загальні генетичні, атрибутивні, структурно-субстанційні та функціональні властивості державно-правових явищ.

Основними цілями вивчення дисципліни «Теорія держави і права» є набуття студентами знань та розуміння змісту державно-правових явищ, формування умінь та навичок аналізувати систему права та систему законодавства.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності:

Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

Знання і розуміння ретроспективи формування вітчизняних, європейських та міжнародних державно-правових інститутів.

Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності в Україні та світі, розуміння їх правової природи.

Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти, які мають загальнодержавне чи міжнародне значення.

Здатність аналізувати глобальні, міждержавні, державні, регіональні та локальні правові проблеми, формувати та обґрунтовувати з цього приводу

правові позиції.

Програмні результати навчання:

Здійснювати аналіз суспільних процесів в контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології та бази даних.

Демонструвати необхідні знання і розуміння сутності та змісту державно-правових явищ.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	60
семінарські заняття / практичні / лабораторні	66
самостійна робота	204

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1; 2	081 Право	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Теорія держави і права як наука та навчальна дисципліна	2	2	8
Тема 2. Походження держави	2	2	8
Тема 3. Поняття та сутність держави	2	2	8
Тема 4. Функції держави	2	2	8
Тема 5. Форма держави	2	2	8
Тема 6. Механізм та апарат держави	2	2	8
Тема 7. Походження та історичний розвиток права	2	2	8
Тема 8. Поняття, сутність та цінність права	2	2	8
Тема 9. Право і людина. Правовий статус особи	2	4	8
Тема 10. Право і суспільство. Громадянське	2	2	8

суспільство				
Тема 11. Правова держава та верховенство права	2	2	6	
Тема 12. Право в системі соціального регулювання	2	2	6	
Тема 13. Правове регулювання. Механізм правового регулювання	2	2	6	
Тема 14. Законність і правопорядок	2	2	6	
Тема 15. Правосвідомість і правова культура	2	2	6	
Тема 16. Принципи права	2	2	6	
Тема 17. Норма права	2	2	6	
Тема 18. Джерела права	2	2	6	
Тема 19. Нормативно-правовий акт як джерело права	2	2	6	
Тема 20. Правотворчість	2	2	6	
Тема 21. Система права	2	2	6	
Тема 22. Система законодавства. Систематизація нормативно-правових актів	2	2	6	
Тема 23. Правовідносини	2	2	6	
Тема 24. Тлумачення правових норм	2	2	6	
Тема 25. Реалізація правових норм. Застосування правових норм	2	4	8	
Тема 26. Юридична діяльність. Юридична практика. Юридичний процес	2	2	6	
Тема 27. Юридична техніка	2	2	6	
Тема 28. Правова поведінка. Правопорушення	2	2	6	
Тема 29. Юридична відповідальність	2	2	6	
Тема 30. Правова система. Основні типи правових систем сучасності	2	4	8	
	ЗАГ.:	60	66	204
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Загальна система оцінювання навчальної є уніфікованою в межах навчально-наукового юридичного інституту і визначається п. 4.4 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зі змінами – <i>текст розміщений на інформаційному стенді та сайті Інституту</i></p> <p>https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d1%96-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/</p>			
Вимоги до письмових робіт	<p>Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи (до 20 балів), письмових</p>			

тестових завдань за темами, винесеними на самостійне опрацювання (перелік міститься в Методичних вказівках і завданнях для підготовки до семінарських (практичних) занять), письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо, а також додаткових письмових індивідуальних завдань, курсових робіт (за вибором студента)

Письмові роботи можуть виконуватись:

- під час практичних занять (оцінка виставляється у графу практичного заняття),

- написання курсової роботи чи дипломної роботи (вимоги уніфіковані та розміщені на сайті інституту <https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d1%96-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/>

[%d1%82%d0%b0-](https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/)

[%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd](https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/)

[%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/](https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/)

- виконання індивідуальних завдань для додаткових балів.

Індивідуальні завдання оцінюються до 5 балів. Форми: реферат (есе), інформаційне повідомлення, характеристика нормативно-правового акту. Оформлення індивідуальної роботи оцінюється від 1 до 3-х балів;

Захист роботи оцінюється в 1 або 2 бали.

Отже максимальна кількість балів (оформлення та захист) – 5 балів.

Індивідуальне завдання є комплексним, логічним, аналітичним дослідженням окремого питання, яке студент пише самостійно.

Реферат оформляється обсягом від 6 до 10 сторінок, **есе** обсягом до 5 сторінок. Зазначаються структурні частини: вступ, план, основний текст (зміст питань), висновки, список використаних джерел. Реферати (есе) пишуть на основі обраних з переліку тем індивідуальних завдань, які оновлюються щороку та розміщені на кафедрі і кафедральному сайті

[https://kkmtp.pnu.edu.ua/%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0](https://kkmtp.pnu.edu.ua/%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%85-%d1%82%d0%b0-%d0%b4%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%d0%b8%d1%85-%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%d1%82/)

[%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0-](https://kkmtp.pnu.edu.ua/%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%85-%d1%82%d0%b0-%d0%b4%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%d0%b8%d1%85-%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%d1%82/)

[%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b8](https://kkmtp.pnu.edu.ua/%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%85-%d1%82%d0%b0-%d0%b4%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%d0%b8%d1%85-%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%d1%82/)

[%d1%85-%d1%82%d0%b0-](https://kkmtp.pnu.edu.ua/%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%85-%d1%82%d0%b0-%d0%b4%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%d0%b8%d1%85-%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%d1%82/)

Інформаційне повідомлення повинно містити опис конкретної події, яка мала місце в суспільно-політичному житті країни (на зразок новин по телебаченню). **Подію** студент вибирає **самостійно**. Основна вимога: щоб подія

	<p>стосувалась правовідносин.</p> <p>Повідомлення оформляється у письмовій формі (до 3-х листків А4) та озвучується на семінарському занятті (основні вимоги: актуальність та достовірність інформації, яка подається, змістовність та логічність викладу). Підготовлені матеріали подаються викладачу.</p> <p>Оформлення, актуальність, достовірність оцінюються викладачем від 1 до 3-х балів. Виступ студента з повідомленням від 1 до 2-х балів.</p> <p>Отже максимальна кількість балів (оформлення та виступ) – 5 балів.</p> <p>Характеристика нормативно-правового акту полягає в описі даного документа, а саме зазначенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дати прийняття та вступу в силу, - дії нормативного акта, - місця документа за юридичною силою серед інших нормативно-правових актів, - кількості статей, розділів, - розкриття його змісту, - оновлень (якщо є), нових редакцій, - практики правозастосування, - спірних положень (потреби в оновленні). <p><u>Нормативно-правовий акт студент обирає самостійно</u></p>
Семінарські заняття	<p>Оцінюються у за 4 рівневою шкалою (від 2 до 5). Сума отриманих оцінок за практичні завдання та самостійну роботу (крім оцінки «2») ділиться на загальну кількість оцінок та множиться на коефіцієнт 5 – це бали за практичні заняття та самостійну роботу студентів (максимум 25 балів у кожному із семестрів). Детальніше оцінювання описано у Положенні про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, <i>текст розміщений на інформаційному стенді та сайті Інституту</i> https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d1%96-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Відсутність пропусків занять, написання письмової модульної контрольної роботи.</p> <p>Наявність підсумкової оцінки (в балах) за практичні заняття, самостійну роботу, контрольну роботу, індивідуальні завдання (максимум 50 балів).</p>
Підсумковий	<p>Форма контролю: екзамен 1 та 2 семестри навчання</p>

контроль	<p>(максимум 50 балів)</p> <p>Форма здачі:</p> <p>письмова – за умов стаціонарного навчання</p> <p>тестові завдання – за умов дистанційного навчання.</p> <p>Структура білета:</p> <p>При письмовій формі - за кожне завдання виставляється відповідна кількість балів, яка зазначена в білеті, якщо відповідь на питання неповна – проставляється відповідна частина балів із зазначеної.</p> <p>При тестовому контролі знань в системі дистанційного навчання правильна відповідь на тестове завдання передбачає відповідні бали, які зараховуються студенту автоматично.</p>
----------	---

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: очікується, що при написанні письмових робіт студенти мають проявити творче та аналітичне мислення, вміння аналізу суспільних процесів в контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв’язання, вміння проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел із відповідними посиланнями на використані джерела для запобігання плагіату.

Академічна доброчесність: очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Загалом, всі студенти мають відвідувати лекції і практичні заняття курсу.

Пропуски семінарських (практичних) занять відпрацьовуються в обов’язковому порядку. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (п. 5.1.2 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://law.pnu.edu.ua/організація-навчального-процесу/>).

8. Рекомендована література

1. Загальна теорія держави і права: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / [М. В. Цвік та ін.]; За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х.: Право, 2010. – 583 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник / Харк. нац. ун-т внутр. справ. 4-те вид., доповн. і переробл. К.: Прав. єдність, 2014. 524 с.
3. Зайчук О. В., Заєць А. П., Журавський В. С., Копиленко О. Л., Оніщенко

Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О.В. Зайчук (ред.), Н.М. Оніщенко (ред.). – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

4. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави і права: Підручник. Л.: Новий Світ-2000, 2015. 583 с.

5. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Вид. 10-е, доповнене. Л.: Край, 2008. 220 с.

6. Теорія держави і права: Навч. посіб. / С. К. Бостан та ін. К.: Академія, 2013. 346 с.

7. Теорія держави і права: Підручник / [Петришин О. В. та ін.]; За ред. О. В. Петришина; Нац. ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Право, 2019. 366 с.

Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури, нормативних джерел та інформаційних ресурсів до кожної теми міститься в навчально-методичних розробках:

1. Книш В. В. Теорія держави і права: методичні вказівки для практичних занять (*студентів денної форми навчання*). Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2022.

Розміщено на сайті кафедри:

<https://ktidp@pnu.edu.ua/%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82-%d1%80%d0%be%d0%b1-%d0%b1%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d0%b0%d0%b2%d1%80/>

2. Книш В. В. Теорія держави і права: методичні вказівки для самостійної роботи (*студентів денної форми навчання*). Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2022.

Розміщено на сайті кафедри:

<https://ktidp@pnu.edu.ua/%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82-%d1%80%d0%be%d0%b1-%d0%b1%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d0%b0%d0%b2%d1%80/>

Викладач:

Віталій КНИШ
професор кафедри теорії та історії держави і права
навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника